

**Unios notatserie
nr. 6/2015**

Unios
kommentarer til
Solberg-regjeringens
forslag til
statsbudsjett for 2016

Brev til Finanskomiteen og Kommunal- og forvaltningskomiteen

15. oktober 2015

Innhold	Side
Internasjonal økonomi.....	4
Norsk økonomi.....	5
Skatter og avgifter.....	9
Arbeidsmarkedet.....	11
Kommuneøkonomien.....	12
Barnehage og grunnsopplæring.....	13
Helse- og omsorgstjenester.....	15
Høyere utdanning og forskning.....	17
Politiet.....	19
Den norske kirke.....	19

Unios notatserie på www.Unio.no (utdrag)

- Nr 1 2006 Pensjonsopptjening for studier
- Nr 1 2007 Tjenestedirektivet – en oversikt
- Nr 8 2007 Arbeidsmiljø, sykefravær og inkludering
- Nr 1 2008 Unios innspill til Likelønnskommisjonen januar 2008
- Nr 4 2008 Skift/turnus og deltid
- Nr 5 2008 Kan ny AFP i privat sektor overføres til offentlig sektor?
- Nr 1 2009 Makt og innflytelse i EU – fagbevegelsens rolle
- Nr 5 2009 Offentlig tjenstepensjon – om meklingsresultatet 2009
- Nr 2 2010 Ny pensjonistbeskatning - kommentarer til regjeringens forslag
- Nr 3 2010 Skattlegging av pensjonsinntekt - Unios hørings svar
- Nr 6 2010 Kombinasjon arbeid og pensjon
- Nr 1 2011 Brutto er best
- Nr 5 2011 Uførepensjon og skatt
- Nr 7 2011 Kunnskapskommunen
- Nr 1 2012 På arbeidsgivers nåde - privat tjenstepensjon
- Nr 2 2012 Er forskning arbeid?
- Nr 5 2012 Hybriden – tjenstepensjon à la carte
- Nr 6 2012 Frontfagsmodellen – modell under press
- Nr 7 2012 Hybriden – Unios hørings svar
- Nr 1 2013 Yngre årskull og offentlig tjenstepensjon
- Nr 4 2013 Unios hovedkrav og forventninger til en ny regjering
- Nr 5 2013 Ny uførepensjon i offentlig tjenstepensjon fra 2015
- Nr 6 2013 Ny uførepensjon i privat tjenstepensjon fra 2015
- Nr 4 2014 Handelsavtaler og handel med tjenester
- Nr 6 2014 Offentlig tjenstepensjon målt mot andre tjenstepensjonsordninger
- Nr 1 2015 Unios innspill til regjeringen Solberg i forkant av 2016-budsjettet
- Nr 2 2015 Realinntektsnedgang for alderspensjonister og minstepensjonister
- Nr 3 2015 Unios kommentarer til Revidert budsjett 2015 og Kommuneproposisjonen 2016
- Nr 4 2015 Trygdedrøftingene 2015
- Nr 5 2015 Produktivitet – Unios kommentarer til Produktivitetskomisjonens innstilling
- Nr 6 2015 Unios kommentarer til Solberg-regjeringens forslag til statsbudsjett for 2016

Unios notatserie gir bakgrunn og kommentarer til aktuelle faglige og politiske spørsmål. Her trykker vi også Unios syn i viktige hørings saker og våre innspill i forbindelse med statsbudsjett mv.

Unios 10 krav

1. Unio krever økt innsats for omstilling og økt sysselsetting gjennom en mer ekspansiv finanspolitikk og gjennom å vri virkemiddelbruken mot en bedre balanse mellom penge- og finanspolitikken. Bruk av det økonomiske handlingsrommet på nye store skattelettelse gir svak sysselsettingseffekt og dårlig fordeling.
2. Unio krever at det brukes 15 mrd. kroner på målrettede tiltak i privat og offentlig sektor. Tiltakspakken vil gi inntil 20 000 flere arbeidsplasser enn regjeringens opplegg og finansieres dels ved å omdisponere mye av regjeringens foreslåtte skattelettelse. Kommunesektoren styrkes med 2 mrd. kroner i frie inntekter ut over regjeringens forslag.
3. Unio krever at taket i tilskuddsordningen for offshore-segmentet fjernes, videre vil en fullverdig nettolønnsordning for nordmenn om bord i NIS-skip sikre mange arbeidsplasser.
4. Unio krever en betydelig økning i midler for å heve kompetansen til de ansatte i barnehagene. Unio krever videre en kraftig økning i midlene til videreutdanning av lærere dersom de skjerpede kompetansekravene til lærerne innføres. Uten en slik satsing er det uansvarlig av regjeringen å gjennomføre de skjerpede kompetansekravene slik det nå er lagt opp til.
5. Unio krever at regjeringen sikrer tilstrekkelig kompetanse i de kommunale helse- og omsorgstjenestene i tråd med lovnader om 1,8 mrd. kr. til etter- og videreutdanning i kommunene jf, Kompetanseløftet 2020.
6. Unio krever at midler til helsestasjons- og skolehelsetjenesten øremerkes, slik at midlene tilføres formålet, samt at det etableres nødvendige lønnstilskudd til kommunene for den spesialkompetansen det er behov for, herunder tilskuddsordning for ergoterapeuter.
7. Unio krever at de økonomiske rammene for sykehusene økes i tråd med statsråd Høyres løfte om en styrking på 12 mrd. kr. over fire år.
8. Unio krever at effektiviseringskuttet på 0,5 prosent i staten reverseres. I UH-sektoren fungerer dette kuttet i praksis som en svekkelse av FoU-aktiviteten og av kvaliteten ved undervisningen i universitets- og høyskolesektoren.
9. Unio krever at regjeringen følger opp Nærpolitireformen. Vi er særlig redd for at mye av midlene går til å dekke en underfinansiert IKT-satsing.
10. Unio krever tiltak og virkemidler for å løse rekrutteringskrisen for prester i Den norske kirke.

15. oktober 2015

Unios kommentarer til Solberg-regjeringens forslag til statsbudsjett for 2016

Unio vil ha en mer offensiv sysselsettingspolitikk. Det er nødvendig med økt innsats for omstilling både gjennom en mer ekspansiv finanspolitikk og gjennom å vri virkemiddelbruken i den økonomiske politikken. Bruk av det økonomiske handlingsrommet på store skattelettelser gir liten sysselsettingseffekt og dårlig fordeling. Lavrentepolitikken begrenser mulighetene til å bruke budsjettets utgiftsside på en mer aktiv måte. En slik politikk vil også redusere behovet for ytterligere rentenedsettelse og redusere faren for finansielle bobler og økt gjeldsoppbygging i husholdningene. Unio foreslår en tiltakspakke som kan gi inntil 20 000 flere arbeidsplasser, blant annet gjennom lavere arbeidsgiveravgift for gründerbedrifter og økte offentlige utgifter som vil gi økt sysselsetting i privat og offentlig sektor.

Internasjonal økonomi

IMF anslår i World Economic Outlook 2015 lagt fram samme dag som statsbudsjettet, en noe svakere vekst i verdensøkonomien i år enn i 2014. Det er antydning til oppgang i industrilandene, mens de fremvoksende økonomiene har svakere vekst for femte året på rad, men fortsatt på et høyt nivå.

Verdensøkonomien er preget av Kinas omstilling fra eksport- og investeringsledet vekst til større vekt på innenlandsk konsum, økt usikkerhet som kan følge den ventede renteøkningen i USA og av fallet i råvarepriser. For alle nettoimportører av olje er prisen positivt for aktiviteten, IMF har tidligere anslått at fallet i oljeprisen isolert sett bidrar til at BNP samlet for hele verden vil være ½-1 prosentpoeng høyere enn det ellers ville vært.

Veksten i USA er god og ledigheten på vei ned mot 5 prosent, men sysselsettingsraten faller sterkt. Vekstanslagene for eurosonen ble for kort tid tilbake oppjustert til 1½ prosent og ledigheten avtar svakt, men antas å holde seg over 10 pst i flere år framover.

Tabell 1: BNP-vekst, arbeidsledighet og gjeld i USA og Euro-landene, prosent

	USA				Euro-landene			
	Gj.snitt 2003-2007	2015	2016	2017	Gj.snitt 2003-2007	2015	2016	2017
Vekst BNP	2,9	2,6	2,8	2,8	2,2	1,5	1,6	1,7
Arbeidsledighet	5,2	5,3	4,9	4,8	8,7	11,0	10,5	10,1
Offentlig nettogjeld i pst av BNP	44,4	79,9	80,7	80,3	48,2	70,1	69,7	68,9

Kilde: IMF World Economic Outlook 7. oktober 2015

Tyskland og ECB i førersetet

Det er nå åpenbart at innstrammingspolitikken i euroområdet ikke har virket. De fleste regjeringer i euroområdet slakker litt på tøylene i finanspolitikken, i tillegg vil Den europeiske sentralbanken (ECB) fram til september 2016 kjøpe opp statsgjeld på rundt 60 mrd. euro i måneden. Denne pengetrykningen sprøyter frisk kapital inn i økonomien for å øke aktiviteten og sysselsettingen og øker bankenes mulighet til å låne ut penger på ordinært vis.

Tysk økonomi, som utgjør en sjettedel av eurosonens BNP, er på vei opp godt hjulpet av en mer ekspansiv finanspolitikk og gode lønnsoppgjør. IG-metall har tatt inn over seg den kraftige kritikken mot svake lønnsoppgjør i lang tid. Tyskland er ikke alene om å ha latt kapitaleierne stikke av med mesteparten av produktivitetsveksten de siste tiårene. I følge ILO Global Wage Report 2014-15 har arbeidsproduktiviteten i de vestlige land siden 1999 økt med 17 pst, mens reallønningene bare har økt med 6 pst. Dette har bidratt til svakere vekst i verdensøkonomien, økt ledighet og økte forskjeller.

Norsk økonomi

Norsk økonomi har vært i en klar konjunkturedgang siden sommeren 2014. Fallende oljepris og lavere aktivitet i petroleumsrelatert virksomhet har trukket aktiviteten ned. Ekspansiv finanspolitikk og en betydelig svekkelse av krona har trukket i motsatt retning, men ikke mer enn at arbeidsledighet samlet nå er den høyeste på ti år.

Sesongjustert AKU-ledighet ligger på 4,3 pst. I oljefylket Rogaland har den registrerte ledigheten økt med 65 pst siste 12 måneder. I fylker som ikke er direkte berørt av oljenedturen har ledigheten derimot gått noe ned det siste året. Unio mener at denne utviklingen i større grad krever målrettede økonomiske tiltak fra myndighetene. Det forutsetter tiltak på utgiftssiden, ikke generelle skattelettelser.

Statsbudsjettet: 125 000 helt arbeidsledige i 2016

Regjeringens budsjettopplegg for 2016 har liten effekt på sysselsettingen og arbeidsledighet øker til 4,5 pst tilsvarende 125 000 helt ledige (AKU). Anslagene i Revidert Nasjonalbudsjett lå nesten et halvt prosentpoeng lavere for begge år.

Regjeringen legger opp til å bruke reelt 2,8 pst av oljefondet i 2016, det tilsvarer 194 mrd. kroner, 87 mrd. kroner under 4-prosentbanen og 23 mrd. kroner enn i år da forventet bruk tilsvarer 2,6 pst av fondet. Regjeringens oljepengebruk bidrar til en stimulans til norsk økonomi på 0,7 prosentpoeng av trend-BNP for fastlandsøkonomien. Dette er 0,2 prosentenheter sterkere enn i år, likevel må stimulansen kunne karakteriseres som beskjeden sysselsettingsutfordringene tatt i betraktning.

Fastlandsøkonomien ventes å vokse med 1,3 pst i 2015 og 1,8 pst i 2016, noe svakere enn anslått i RNB. Både for i år og 2016 vil veksten i fastlandsøkonomien ligge godt under trendvekst. Og målt per innbygger er veksten betydelig mer beskjeden fordi befolkningsveksten fortsatt er høy.

Regjeringens innretning av den økonomiske politikken gir mindre etterspørsel og høyere ledighet enn en politikk som ville brukt hele eller mer av handlingsrommet på økte offentlige utgifter rettet mot privat og offentlig etterspørsel.

Tabell 2: Økonomiske anslag for norsk økonomi 2014-2017, prosentvis endring fra året før der annet ikke er oppgitt

	2014	2015		2016		2017	
	FIN okt 15	FIN mai 15	FIN okt 15	FIN okt 15	SSB sept 15	FIN okt 15	SSB sept 15
Privat konsum	2,0	1,8	2,5	1,9	1,8	2,8	3,0
Offentlig konsum	2,7	2,4	2,4	2,7	2,6	1,4	2,2
Br.inv. i utvinning og rørtransport	-1,7	-13,1	-11,3	-8,1	-10,3	-5,5	-8,5
Br.inv. fastlandsbedrifter	0,2	1,1	-0,4	4,5	3,6	6,7	6,9
Boliginvesteringer	-1,6	-3,2	1,2	1,4	3,5	4,4	5,4
Br.inv. i offentlig forvaltning	8,2	4,0	3,5	3,0	3,8	3,2	7,1
Eksport tradisjonelle varer	2,3	3,8	4,1	4,0	4,4	4,0	3,6
Import tradisjonelle varer	-0,3	1,4	1,8	3,3	2,7	4,6	3,6
BNP Fastlands-Norge	2,2	1,3	1,3	1,8	1,8	2,1	2,9
- industri og bergverk					1,2		3,4
Sysselsatte personer	1,1	0,6	0,5	0,5	0,5	0,9	1,3
AKU-ledighet, nivå	3,5	4,0	4,4	4,5	4,6	4,2	4,2
Årslønn	3,1	2,7	2,7	2,7	2,9	3,0	2,8
KPI	2,0	2,1	2,1	2,5	2,9	2,1	2,0
KPI-JAE	2,4	2,6	2,7	2,5	2,5	2,1	1,9
Sparerate husholdningene, nivå		8,4			8,7		8,6
3-mndr. pengemarkedsrente, nivå	1,7	1,3	1,3	0,8	1,0	0,9	1,0
Råoljepris, kroner per fat	621	480	432	440	431	474	455
Importveid kursindeks, positivt tall angir svakere krone	5,0	5,6	9,0	1,5	1,7	0,6	-1,5

Kilde: Nasjonalbudsjettet 2016 (FIN okt 15), Revidert budsjett 2015 (FIN mai 15) og ØA 3/2015 (SSB sept 15)

Lønn, pris, rente og konkurransevne

Regjeringen anslår årslønnsveksten i 2015 og 2016 til 2,7 pst. i begge år. SSB siste anslag (sept) for 2016 er 2,9 pst.

Både Nasjonalbudsjettet og SSB anslår et fall i oljeinvesteringene til neste år, hhv 8,1 pst og 10,3 pst. SSB har i sine siste framskrivninger ytterligere fall i 2017 og 2018. Når investeringsfallet varer over flere år som det nå ser ut til vil det påvirker lønnsveksten, men det er usikkert hvor mye.

SSBs anslag for lønnsveksten de nærmeste årene er på om lag 3 pst, og at prisveksten vil ligge på om lag 2 pst. I 2016 derimot ligger det an til at prisveksten blir marginalt lavere enn lønnsveksten, med andre ord null eller meget svak reallønnsutvikling. Dette vil være en utfordring for både lønnsoppgjørene og særlig trygdeoppgjøret hvor de løpende pensjonene skal underreguleres. Regjeringen har tidligere varslet at den vil foreslå en glattingsordning for reguleringen av pensjonene.

KPI-JAE, som viser den underliggende prisveksten, anslås til 2,1 pst i år og 2,5, pst neste år. Regjeringen legger til grunn at tre måneders pengemarkedsrenter vil ligge 1/2 pstpoeng lavere i 2016 sammenliknet med i år.

Fortsatt kronesvekkelse bidrar til å bedre konkurranseevnen noe, men ikke så mye som i 2014 og 2015.

Finanspolitikk må få en større rolle på bekostning av lavrentepolitikken

Unio vil ha en sysselsettingspolitikk som er langt mer offensiv. Bruk av det økonomiske handlingsrommet på store skattelettelser gir liten sysselsettingseffekt. En mer målrettet bruk av finanspolitikken til å styrke offentlige investeringer og offentlig tjenestetilbud vil gi langt større effekt og flere arbeidsplasser både i privat og offentlig sektor. Kommunesektoren må få en mer sentral rolle i kampen mot den økende arbeidsledigheten. Regjeringens politikk innebærer fortsatt en meget stram kommuneøkonomi med små muligheter til å bedre tjenestetilbudet på kjerneområdene utdanning, helse og omsorg.

Det er nødvendig med økt innsats for omstilling både gjennom en mer ekspansiv finanspolitikk og gjennom å vri virkemiddelbruken i den økonomiske politikken slik at vi får en bedre balanse mellom penge- og finanspolitikken. Lavrentepolitikken begrenser mulighetene til å bruke budsjettets utgiftsside på en mer aktiv måte. Ledige ressurser må kanaliseres dit det er mest behov for dem. Mange av tiltakene bør være av midlertidig karakter. En slik politikk vil også redusere behovet for ytterligere rentenedsettelse fra Norges Bank. Regjeringens politikk øker faren for finansielle bobler og økt gjeldsoppbygging i husholdningene. Vår spesielle stilling med et stort oljefond gjør oss friere til å kombinere penge- og finanspolitikken på en fornuftig måte. Det er fullt mulig å gjøre dette uten å svekke de offentlige finansene på lang sikt.

Tiltakspakke for 20 000 arbeidsplasser

Unio foreslår en tiltakspakke som kan gi inntil 20 000 arbeidsplasser, blant annet gjennom lavere arbeidsgiveravgift for gründerbedrifter og økte offentlige utgifter som vil gi økt privat og offentlig sysselsetting. Mange av tiltakene bør være av midlertidig karakter.

Noen av regjeringens forslag til skattelettelse bør byttes i lettelse i arbeidsgiveravgiften for nyetableringer og gründerbedrifter. Det vil gjøre det billigere for virksomhetene å holde på ansatte og sysselsette flere. Skattelettelse i f.eks. formuesskatten og personbeskatningen bør droppes til fordel for mer målrettede tiltak for omstilling, vekst og sysselsetting.

Unio vil bruke opp mot 15 milliarder kroner på målrettede tiltak i privat og offentlig sektor. Det vil kunne gi 20 000 flere arbeidsplasser enn regjeringens opplegg. Det er ikke mangel på oppgaver. utfordringene står i kø. Pengene hentes dels i oljefondet, dels ved å omdisponere mye av regjeringens foreslåtte skattelettelse.

Unios tiltakspakke for kvalitet, kapasitet og kompetanse

- Tiltakspakke for ungdom, 2000 flere plasser i de ordinære arbeidsmarkedstiltakene
- Flere lærlingeplasser
- Sterkere krav om at offentlig sektor inngår lærekontrakter

- Opprusting av idrettsanlegg og bygging av flerbrukshaller og kunstgressbaner
- Styrking av de frie inntektene i kommunene med 2 milliarder kroner ut over regjeringens opplegg. I tillegg kommer midler til ekstraordinært vedlikehold
- Kvalitetsheving av offentlige tjenester, gjennom tilsetting av flere kompetente medarbeidere
- Vedlikehold og opprusting av offentlige bygg, barnehager, skole, universiteter og høgskoler
- Krav om tarifflønn, skatteattest og læreplasser for offentlige innkjøp
- Omstillingspakke gjennom Innovasjon Norge for grønne arbeidsplasser
- Universitet og bedrifter som samarbeider om konkrete innovasjonsprosjekt som kan øke produktiviteten/skape nye arbeidsplasser skal stimuleres særskilt
- Styrket forskningsinnsats både i UH-sektoren og i næringslivet
- Særskilte insentiv til gründere/nyetablerere, f.eks. fjerning eller redusert arbeidsgiveravgift eksempelvis de første fem åra
- Tiltak retta særskilt mot maritim sektor, bl.a. bygging av nye miljøvennlige ferger
- Program for prosjektering av brønnplugging, selve jobben og kostnadene tas av oljeselskapene
- Styrking av arbeidsdelen i NAV
- Trappe opp kampen mot tapte inntekter som følger av svart økonomi, særlig må politiet få nødvendige ressurser/kompetanse

Maritim sektor

Norge er en sjøfartsnasjon med lange tradisjoner og bedrifter som leverer tjenester innen alle områder i den maritime klyngen. Næringen sysselsetter langs hele kysten og er viktig for å opprettholde levende lokalsamfunn. Den maritime næringen er utsatt for internasjonal konkurranse, der lønn og arbeidsvilkår brukes aktivt i priskonkurransen. Det utfordrer kompetansen i den norske maritime klyngen at en stor del av verdiskapingen skjer ved bruk av utenlandsk arbeidskraft. Den maritime klyngen er avhengig av den erfaringsbaserte kompetansen til norske sjøfolk.

For å sikre at vi beholder kompetansen i den maritime klyngen, er det avgjørende at antall seilende norske sjøfolk ikke reduseres. Situasjonen for offshore service-næringen er radikalt endret det siste året, og det er derfor oppsiktsvekkende at regjeringens forslag til statsbudsjett for 2016 ikke har tatt inn over seg krisa på norsk sokkel. Vi ser eksempler på at offshore-rederier enten bytter fra NOR til andre flagg med dertil skifte av norske sjøfolk med utenlandske. Regjeringen er for passiv.

Som et strakstiltak for å demme opp for denne utviklingen, mener Unio at taket i tilskuddsordningen for offshore-segmentet fjernes. Stortinget bør øke bevilgningene allerede i forbindelse med behandlingen av budsjettet. Stortinget bør også bruke muligheten til å styrke arbeidsmarkedet for norske sjøfolk i andre segmenter. Det ligger eksempelvis store muligheter i tradisjonell utenriksfart («deep sea»). En fullverdig nettolønnsordning for nordmenn om bord i NIS-skip vil sikre mange arbeidsplasser. Ikke minst i tider som dette, når offshore serviceflåten sliter med dyp konjunkturedgang.

Skatter og avgifter

Regjeringen Solberg bruker 9,1 mrd. kroner av handlingsrommet i 2016-budsjettet til skattelettelser. Samlet vil regjeringen da ha svekket det framtidige skattegrunnlaget med 22 mrd. kroner på tre år. For 2016 foreslår regjeringen Solberg at selskapsskatten og skatt på alminnelig inntekt settes ned fra 27 til 25 pst. Det foreslås nye lettelsener i formuesskatten på 1,1 mrd. kroner som kommer på toppen av formuesskattelettelsene i 2014 og 2015. Regjeringen starter oppfølgingen av Scheel-utvalget allerede med 2016-budsjettet, før Stortinget på nyåret skal behandle prinsippene for skattereformen.

Regjeringen Solberg ga Scheel-utvalget et tilleggsmandat der det skulle utrede et alternativ med 15 mrd. kroner i skattelette. I dette alternativet valgte utvalget å gi det meste av skatteletten i personinntekt, dvs. på arbeidsinntekt. Regjeringen følger ikke opp dette forslaget, men velger å gi skattelette både til virksomhetene og i personinntekt, ellers er det klare forskjeller mellom regjeringen og Skatteutvalget på to viktige områder:

- Regjeringen dekker bare inn en liten del av reduksjonen i selskapsskatten med andre skatteøkninger i næringsbeskatningen (innstramminger i aksjonærlån og rentebegrensning utgjør skatteøkning på 840 mill. kr, samt at det i Skattemeldingen foreslås skatt på finansielle tjenester). Scheel-utvalget derimot, i både det provenynøytrale alternativet og i alternativet med 15 mrd. kr i skattelette, i hovedsak dekker inn reduksjonen i selskapsskatten med andre innstramminger i bedriftsbeskatningen, økt skatt på finansielle tjenester eller gjennom økt skatt på eierinntekt.
- Regjeringen foreslår nye lettelsener i formuesbeskatningen, mens Scheel-utvalget foreslo videreføring av formuesskatten med noe lavere satser, men med utvidet grunnlag og mer lik verdsetting slik at provenyet ikke gikk ned.

Tabell 3: Provenyvirkninger av de viktigste skatteforslagene i budsjettet for 2016, påløpt helårsvirkning

Skattelette bedrifter, overskuddsskatten ned fra 27 til 25 pst	-5,0 mrd
Skattelette inntektsskatt personer, netto	-4,4 mrd
- herav redusert skatt alminnelig inntekt fra 27 til 25 pst (inklusive justert/økt utbytteskatt), provenytab 21,9 mrd	
- herav ny trinnskatt som erstatter toppskatten og dekker inn deler av provenytabet ved redusert skatt på alminnelig inntekt, 17,5 mrd.	
Redusert formuesskatt, satsen ned fra 0,85 til 0,8 pst og økt bunnfradrag fra 1,2 til 1,4 mill. kr, samt økt ligningsverdi sekundærbolig og næringseiendom	-1,1 mrd
Økt skatt på aksjonærlån	+0,6 mrd
Økt bunnfradrag i reisefradraget til 22 000 kr	+0,5 mrd
Økt sparebeløp Boligsparing for ungdom (BSU) til 300 000 kr	-0,1 mrd
Nominell videreføring av flere beløpsgrenser i personbeskatningen	+0,2 mrd
Strammere rentebegrensningsregel i næringsbeskatningen	+0,2 mrd
Moms på kultur, persontransport, overnatting mv. økes fra 8 til 10 pst	+0,7 mrd
Nullsats moms på e-aviser	-0,4 mrd

Unio mener at økte krav til kvalitet og endringer i alderssammensetningen i befolkningen vil øke utgiftene i årene som kommer. Unio avviser derfor nye store skattelettelser til personer og bedrifter. Det kreves en bedre langsiktig balanse mellom veksten i privat og offentlig konsum om velferden skal sikres.

Gitt at regjeringen ønsker å bruke noe av handlingsrommet i finanspolitikken på skattelette, mener Unio at skattelette på arbeid er viktigere enn skattelette på kapital. Det vil gi flere arbeidsplasser. Både OECD, IMF og ILO viser til at det vil være vekstfremmende å vri noe av skattebyrden fra de med høy inntekt og formue til de med lavere inntekt og formue. Små forskjeller fremmer økonomisk vekst og styrker tilliten i samfunnet som er avgjørende i vår arbeidslivsmodell. Unio registrerer at regjeringen ikke følger rådene fra OECD, IMF og ILO, men forsetter å gi mest skattelette til de med de høyeste formuene og de med de høyeste inntektene.

Tidligere skattereformer har utvidet skattegrunnlagene, det har gjort det mulig å sette ned skattesatsene. Eventuelle skattelettelser bør bygge videre på dette hovedprinsippet heller enn å fjerne eller sterkt redusere skatter, særlig der disse i utgangspunktet virker godt for fordeling og effektivitet.

Grønne skatter

En måte å utvide skattegrunnlagene på er ved innføring av grønne skatter. Skatt på forurensing og ressursløsning kan skiftes i mindre skatt på arbeid. Et slikt skattesifte gir såkalte doble effekter, vi oppnår både bedre miljø og økt sysselsetting. Unio ser fram til at Grønn skattekommisjon snart legger fram sin innstilling. Grønne skatter og grunnrenteskatter bidrar til at samfunnets ressurser kan utnyttes på en bedre måte, forbruks- og produksjonsmønstre vil bli endret i mer bærekraftig retning, og vi vil få et bedre miljø og økt sysselsetting.

Nye lettelser i formuesskatten

Regjeringen prioriterer tredje året på rad lettelser i formuesskatten. Denne gangen er satsreduksjonen beskjedent, ned fra 0,85 til 0,8 pst, i tillegg til at bunnfradraget økes fra 1,2 til 1,4 millioner. Men har du 100 mill. kroner i formue blir skatteletten 50 000 kroner. Har du ikke netto formue over 1,2 mill. kroner, som gjelder 3 900 000 skatteyttere (96,3 pst av alle skatteyttere), får du ikke glede av denne skatteletten, og ulikhetene øker.

Ser vi endringene i inntektsskatten og formuesskatten i sammenheng blir den gjennomsnittlige skatteletten for alle skatteyttere i regjeringens forslag 1000 kroner, hvorav formuesskatten utgjør 300 kroner. Lønnstakere med 300 000 til 500 000 kroner i inntekt vil få en samlet personskattelette på om lag 1000 kroner (herav 200 kroner fra formuesskatten), mens personer med 1-2 mill. kroner i inntekt vil få 3 200 kroner i gjennomsnittlig skattelette (900 kroner fra formuesskatten).

Unio går mot regjeringens forslag til lettelser i formuesskatten i 2016 budsejttet (som vi også gjorde i forbindelse med budsjettforslagene for 2014 og 2015), og Unio ber Stortinget også gjøre endringer i satser og innslagspunkt i den nye trinnskatten slik at den samlede skatteletten blir mindre og slik at vanlige inntekter får større skatteletter enn de høyeste inntektene. Det vil gi bedre fordeling og flere arbeidsplasser.

Fjern arbeidsgiveravgiften for gründere og nyetablerere

Unio mener at eventuelle skatteletter må målrettes bedre mot nye arbeidsplasser og personer som bidrar til nyetableringer. En midlertidig fjerning av arbeidsgiveravgiften for gründere/nyetableringer vil være en mer treffsikker måte å bidra til omstilling og nye arbeidsplasser enn lettelse i formuesskatten eller generelle skattelettelser som treffer hele næringslivet i alle deler av landet. Unio foreslår i sin tiltakspakke en midlertidig fjerning eller reduksjon i arbeidsgiveravgiften over f.eks. 5 år.

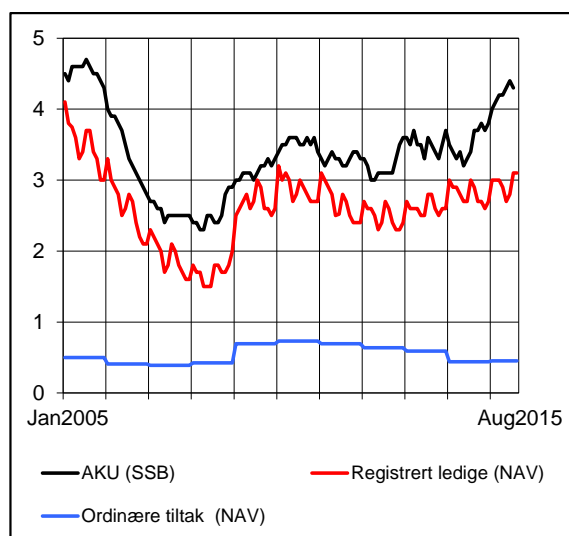
Arbeidsmarkedet

Arbeidsledigheten stiger kraftig i på Sør- og Vestlandet og i Trøndelag, mens ledigheten går noe ned ellers i landet. For hele landet under ett har AKU-ledigheten siden sommeren i fjor økt med ett prosentpoeng og den registrerte ledigheten (NAV) med under 1/2 prosentpoeng. Forskjellene kan ligge i at ungdom under 25 år hvor mange er studenter, kun fanges opp i AKU-tallene, men også at mange av de som er sagt opp i olje- og oljerelaterte jobber har fått sluttpakker og ennå ikke registreres i NAV-tallene.

Ved utgangen av 2. kvartal 2015 er over 120 000 personer helt arbeidsledige i følge AKU, tilsvarende 4,4 pst av arbeidsstyrken. Ledigheten har ikke vært høyere siden desember 2005. Antall registrert helt ledige hos NAV har siste år økt med 5 800 personer til 84 700 i august, tilsvarende 3,1 pst. av arbeidsstyrken.

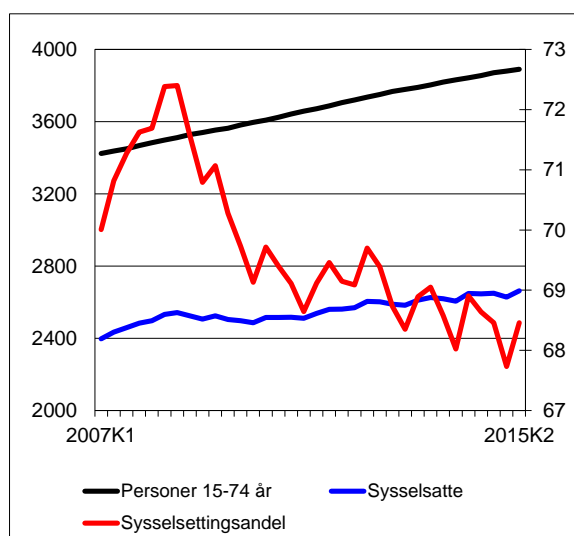
Sysselsettingsveksten har vært svak siden 2013. Andelen sysselsatte i alderen 15-74 år har falt med 4 ½ prosentenheter etter finanskrisa. Andre kvartal 2015 var sysselsettingsandelen 68,5 pst. For å komme opp på samme sysselsettingsandel som før finanskrisa måtte 137 000 flere personer vært i arbeid i dag. Sysselsettingsandelen har gått klart mest ned blant yngre arbeidstakere 15-24 år med en nedgang på 7 prosentenheter etter finanskrisa, mens de over 50 har hatt en stabil sysselsettingsandel.

Figur 1: Arbeidsledighet og ordinære tiltak i prosent av arbeidsstyrke

Kilde: SSB og NAV

Figur 2: Personer (1000), sysselsatte (1000) og sysselsettingsandel (prosent, høyre akse)

Kilde: SSB AKU

Arbeidsmarkedstiltak

Unio mener at de ordinære arbeidsmarkedstiltakene har vært holdt på et alt for lavt nivå. Fra 2013 til 2014 reduserte regjeringen antall tiltaksplasser for arbeidssøkere med 4000 til 12 000 plasser. I 2015 er det planlagt å gjennomføre i gjennomsnitt 12 750 plasser. Regjeringen foreslår i budsjettet for 2016 å øke antall tiltaksplasser for ordinær arbeidskraft med 3250 til 16 000.

Unio mener at dette er et godt signal fra regjeringen, men ikke tilstrekkelig for å møte utfordringene i arbeidsmarkedet når det gjelder den kraftige oljebremsen i deler av landet og den mer generelle utfordringen med svak sysselsetting blant de under 30 år. Langtidsledig ungdom 20-24 år må gis en tiltaksgaranti. Unio mener at de ordinære plassene innenfor arbeidsmarkedstiltakene må økes med ytterligere 2000 ut over regjeringens forslag. Unio er positivt til at ordinært arbeidsliv brukes mer aktivt i arbeidsmarkedspolitikken og at NAV må ta et større ansvar for å gjennomføre arbeidsmarkedstiltak i egen regi. Dette er viktig for at etaten skal ha best mulig kunnskap og kompetanse om det lokale arbeidsmarked og gjennomføring av arbeidsmarkedspolitikken.

Permitteringsreglene

Regjeringen utvidet permitteringsperioden fra 26 til 30 uker i forbindelse med Revidert budsjett. Da ble også lønnspliktperioden for arbeidsgiver redusert fra 20 til 10 dager. Unio støttet dette. Unio registrerer at regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet ikke foreslår en utvidelse av permitteringsperioden fra 30 til 52 uker. Mange bedrifter er i en vanskelig omstillingssituasjon og ønsker å holde på kvalifisert arbeidskraft, men ser seg nødt til, forhåpentlig midlertidig, å redusere antall ansatte. En lengre og mer fleksibel permitteringsadgang kan være til et godt virkemiddel for disse virksomhetene uten at det hindrer mobiliteten i arbeidsmarkedet.

Kommuneøkonomien

Unio mener at kommuneøkonomien i 2016 må styrkes med 2 mrd. kroner i frie inntekter ut over regjeringens forslag. Kommuner og fylkeskommuner har et stort vedlikeholdsetterslep og må også investere mer på grunn av den store befolkningsveksten. Videre er driftsbudsjettene stramme. Med regjeringens forslag øker de frie inntektene med beskjedne 200 mill. kroner etter at det er trukket fra for utgifter til befolkningsvekst, økte pensjonskostnader og oppgaver som regjeringen ønsker at kommunen skal bruke økningen i de frie inntektene på. Da blir det lite til kjerneoppgaver som utdanning, helse og omsorg.

Av regjeringens tiltakspakke foreslås beskjedne 500 mill. kroner til rehabilitering av skoler og omsorgsbygg. Økt arbeidsledighet krever ekstraordinære tiltak. Tidspunktet for en stimulans der også kommuneøkonomien gir mer drahjelp kan ikke bli bedre enn nå.

Mer øremerking og normsetting for å sikre måloppnåelse

Unio ser gjerne at av kommunesektorens inntekter øremerkes. Hvis det er den eneste måten å sikre økte midler til kjerneoppgaver som helse, omsorg og utdanning, bør det prøves ut. Videre bør det brukes lovfestede normer og kvalifikasjonskrav på flere områder både for å

sikre likere kvalitet i tilbudet og for å sikre ressurstilgangen, f.eks. når det gjelder lærertetthet. Med mer øremerking og normsetting vil vi forhåpentlig få en redeligere diskusjon om behov og størrelse på inntektene i kommunesektoren.

Tabell 3: Kommunesektorens økonomiske handlingsrom 2016*

	2016
Økning i frie inntekter	4,7 mrd
Demografikostnader, ny beregningsmetode	-1,7 mrd
Demografikostnader, utelatt fra gml. Beregningsmetode**	-0,3 mrd
Økte pensjonskostnader	-0,9 mrd
Fornyning og opprustning av fylkesveier	-0,2 mrd
Helsestasjons-, skolehelse- og jordmortjeneste	-0,2 mrd
Rusomsorg og psykiatri	-0,4 mrd
Mer fleksibelt barnehageopptak	-0,4 mrd
Underliggende vekst regelstyrte ordninger: Barnevern/ spesialundervisning/BPA/ressurskrevende brukere**	-0,4 mrd
«Netto» økonomisk handlingsrom fri inntekter	+0,2 mrd

*Sett i forhold til anslag på inntekter i RNB 2015

** Regjeringen tar ikke med disse postene i sin «oppstilling»

Kommuneøkonomien 2016

Regjeringen foreslår en økning i de frie inntektene på 4,7 mrd. kroner i 2016. I forhold til Revidert-anslagene på kommunesektorens inntektsnivå i 2015 er dette midt i det intervallet som ble signalisert i Kommuneproposisjonen fra mai. Kommunesektorens samlede inntektsvekst i 2016, inklusive øremerkede midler, anslås til 7,3 mrd. kroner. I tillegg foreslår regjeringen en tiltakspakke for økt vedlikehold og rehabilitering av skoler og omsorgsbygg på 500 mill. kroner.

Samlet legger regjeringen opp til at de frie inntektene justert for endringer i demografi og pensjonskostnader mv. gir kommunesektoren et handlingsrom i 2016 som ligger på meget beskjedne 200 millioner kroner. Da blir det selvsagt vanskelig å øke kvaliteten i tjenestetilbudet i barnehage, skole, helse og omsorg. Unio krever at kommunesektorens frie inntekter styrkes med 2 mrd. kroner ut over regjeringens forslag.

Barnehage og grunnopplæring

Regjeringen peker særskilt på kunnskap som en forutsetning for en vellykket omstilling av norsk økonomi. Unio hadde derfor forventet en tydelig satsing på barnehage og skole i regjeringens budsjettforslag.

Barnehager

Regjeringen skriver i budsjettframlegget at «Regjeringa vil heve kvaliteten på barnehagetilbodet». Det vises blant annet til en OECD-rapport som konkluderer med at for å

heve kvaliteten i norske barnehager, må det gjøres noe med kompetansen til personalet. Unio kan ikke se at regjeringen følger opp dette gjennom det foreslåtte budsjettopplegget. I følge Utdanningsdirektoratet går totalt 53 700 barn, dvs. 1 av 5 barn, i en barnehage som ikke oppfyller lovens veiledende pedagognorm. Sektoren trenger i underkant av 4 000 flere barnehagelærere for å etterleve gjeldende lovkrav. For å oppnå dette er det behov for en betydelig større økning i kompetansemidler enn det regjeringen foreslår for 2016.

Fortsatt sterkt behov for rekruttering og kompetanse

Regjeringen foreslår å styrke arbeidet med kompetanse og kvalitet med om lag 160 mill. kroner i 2016, men er utydelige på hvor mye av disse midlene som skal innrettes direkte mot økt kompetanse for de ansatte i sektoren. Økningen innebærer i overkant av 25 000 kroner per barnehage til arbeid med kompetanse og kvalitet.

Regjeringen peker selv i budsjettet på de betydelige forskjellene i kvalitet i sektoren og understreker at et hovedfunn i barnehageforskningen er at kompetansen til personalet er den viktigste enkeltfaktoren for at barn skal trives og utvikle seg i barnehagen. Med disse betydelige kvalitetsutfordringene i barnehagene, er det grunn til å stille spørsmål ved at regjeringen velger å avsette de store midlene til mer fleksible opptak. Barnehageloven har allerede i dag åpning for opptak ved ledig kapasitet.

Midlene som er foreslått brukt til mer fleksible opptaksordninger bør i stedet prioriteres til tiltak som gjør kommunene i stand til å etterleve lovkrav om pedagogisk bemanning. Utbygging av flere barnehageplasser bør gjennomføres ved å styrke kommuneøkonomien og skape insentiver for at kommunene prioriterer flere barnehageplasser for disse midlene.

Likeverdig behandling av barnehager

Alle barnehager må gis rammevilkår som legger til rette for å drive etter intensjonene i barnehageloven. Likebehandling må handle om å sikre barna et likeverdig tilbud og de ansatte likeverdige lønns- og arbeidsvilkår.

I forslaget til budsjett peker regjeringen på at satsingene på likeverdig behandling av kommunale og ikke-kommunale barnehager og økt kvalitet i barnehagene, i all hovedsak blir finansiert gjennom endringer i finansieringsordningen for ikke-kommunale barnehager. Regjeringen vil blant annet gjennomføre endringer i beregningene av tilskudd for pensjons- og kapitalkostnader, som samlet sett gir en innsparing på 338 mill. kroner. Unio mener at reell likeverdig behandling mellom alle barnehagene i større grad vil sikres dersom de faktiske kostnadene den private barnehagen har til pensjon legges til grunn i stedet for det generelle tillegget på 13 prosent som regjeringen foreslår.

Unio er svært bekymret for at kriteriene i den nye søknadsordningen for barnehager med særlig høye pensjonsordninger er for strenge, slik at barnehager med høye pensjonskostnader ikke får dekket de faktiske kostnadene til pensjon. Dette kan bidra til å svekke både kvaliteten i barnehagene og pensjonsordningene for mange ansatte i disse barnehagene.

Rett etter framleggelsen av statsbudsjettet, offentliggjorde regjeringen at den valgte å videreføre den kommunale finansieringsordningen av private barnehager. Unio frykter at dette kan videreføre allerede store påpekte kvalitetsforskjeller mellom barnehager, og at kommunene blir opptatt av å begrense ressursbruken i egne barnehager. Denne løsningen øker behovet for klare og forpliktende kvalitetskrav i barnehageloven.

Nye kompetansekrav krever økte midler til etter- og videreutdanning for lærerne

Regjeringen foreslår å videreføre midler til etter- og videreutdanning på samme nivå som inneværende budsjettperiode, dette til tross for skjerpede kompetansekrav for undervisning i grunnskolen for alle lærere som underviser i fagene engelsk, matematikk, norsk, norsk tegnspråk og samisk. Kunnskapsdepartementet har tidligere pekt på at disse skjerpede kompetansekravene isolert sett vil føre til at i underkant av 40 000 lærere ikke vil oppfylle kravene til kompetanse.

Når midlene til videreutdanning ikke økes i forslaget til budsjett for 2016, mener Unio at det er uansvarlig av regjeringen å stå fast på hvordan de skjerpede kompetansekravene skal innføres. At om lag 5 000 lærere vil få tilbud om videreutdanning med forslaget til bevilgning fra regjeringen, er ikke i nærheten av å møte det ekstra behovet som regjeringen nå selv har skapt.

Positiv satsing på yrkesfaglærere

Unio mener at flest mulig av de nye yrkesfaglærerne skolen ansetter, bør ha fag-/svennebrev, ha god praksiserfaring og kjenne bransjenes krav til kompetanse i dagens arbeidsmarked. Om lag 1000 av yrkesfaglærerne som arbeider i skolen i dag, mangler formell lærerutdanning. Unio stiller seg derfor positive til at regjeringen foreslår å sette av 20 mill. kroner til videreutdanning av yrkesfaglærere.

Gode og oppdaterte yrkesfaglærere med solid kjennskap til det faget og arbeidslivet de utdanner elever til, er en viktig forutsetning for attraktive yrkesfagutdanninger. Unio forventer derfor at regjeringens satsing på yrkesfaglærere er starten på en langvarig innsats.

Helse- og omsorgstjenester

Økningen i overføringene til kommunene er beskjedne for 2016, og kommunene må derfor belage seg på en fortsatt stram økonomi. Dette er bekymringsfullt når erfaringene fra samhandlingsreformen så langt viser at pasienter som skrives ut til kommuner er sykere enn før, og pasientforløpene ser ut til å være mer oppstykkede. Sett i forhold til den demografiske utviklingen og veksten i oppgaver som kommunene skal ivareta, er det behov for en styrking av kommunehelsetjenesten. Erfaringen så langt er at kommunene ikke klarer å få til dette i tilstrekkelig grad med så stramme budsjetter.

Helsestasjon og skolehelsetjenesten

Unio mener at de 667,7 mill. kroner som er avsatt til helsestasjon og skolehelsetjenesten i kommunenes frie inntekter for 2016, herunder 200 mill. kroner i friske midler, må øremerkes. I fjor gikk kun 30 prosent av de bevilgete midlene til helsestasjon og skolehelsetjenesten til formålet. Det viser med all tydelighet behovet for tiltak som sikrer at midlene faktisk tilføres formålet. For å oppnå en nødvendig kapasitet og tverrfaglighet, mener Unio de økte bevilgningene til helsestasjons- og skolehelsetjenesten må øremerkes, gjennom en forpliktende opptrappingsplan.

Kompetanseløft 2020

Budsjettet samler alt av midler som kan knyttes til kompetanseutvikling i kommunene. Hoveddelen i Kompetanseløft 2020 er videreføring av eksisterende tiltak. Regjeringen foreslår friske midler på i underkant av 45 mill. kroner; herav 30,7 mill. kroner mer til grunn-, videre- og etterutdanning av ansatte i omsorgstjenestene, 5 mill. kroner (til totalt 16,6 mill. kroner) for å styrke den nasjonale lederutdanningen for primærhelsetjenesten og en styrking fra 12,5 til 21,3 mill. kroner til lønnstilskudd til gjennomføring av utdanning innen avansert klinisk sykepleie.

Regjeringens mål er en opptrapping mot 1,8 mrd. for at bl.a. 15 000 sykepleiere skal få etter- og videreutdanning innen 2020. I denne sammenheng er en bevilgning på under 45 mill. kroner i friske midler til formålet svært lite.

I stortingsmeldingen om primærhelsetjenesten foreslås det at både sykepleie og fysioterapi blir lovpålagte tjenester for at alle kommuner skal kunne oppfylle sitt ansvar. For å sikre helhetlige og likeverdige primærhelsetjenester med vekt på tilrettelegging, mestring og deltakelse, mener Unio at også ergoterapi må bli en lovpålagt tjeneste. Ergoterapi er verdifullt for brukerne, og det lønner seg for kommunene. En ergoterapeut i ett år koster mindre enn en sykehjemsplass i ett år. Unio foreslår en tilskuddsordning på 250 000 kroner per ergoterapeutårsverk til kommuner som i dag ikke har stilling for ergoterapeut. Det gjelder om lag 90 kommuner, så totalbeløpet for lovpålagt ergoterapi vil være 23 mill. kroner.

Habilitering og rehabilitering

Unio savner en forpliktende, politisk opptrappingsplan for å løfte satsingen på rehabilitering. Dette har vært et viktig område for regjeringen, og det er derfor svært skuffende at det enda ikke foreligger en opptrappingsplan. Habilitering og rehabilitering med vekt på mestring og deltakelse, lønner seg både samfunnsøkonomisk og for den enkelte. Unio mener derfor at 500 mill. kroner må gis i øremerkede midler for en opptrappingsplan for habilitering og rehabilitering.

Forebygging

Nasjonale føringer de siste årene har fremhevet betydningen av det forebyggende arbeidet og en aktiv alderdom. Tilskuddordningen til utvikling av kommunale tilbud for personer som står i fare for å utvikle sykdom eller må lære å leve med sykdom, reduseres i dette budsjettet. Samtidig anser Helse- og omsorgsdepartementet treningssenterbransjen som en viktig aktør som kan gi kyndig veiledning til eldre som har behov for fallforebyggende behandling og funksjonell styrketrening. Regjeringen legger opp til at kommunene kan legge denne helsetjenesten ut på anbud ved å anvende regelverket om offentlige anskaffelser. Unio er svært kritisk til dette. Tilbudene for denne gruppen må tilpasses den enkeltes funksjonsnivå og helsetilstand generelt, og ansvaret må ligge i den offentlige helsetjenesten. Regjeringen har lagt stor vekt på at kvalitet i kommunehelsetjenesten sikres gjennom rett kompetanse og at tilbudene i større grad skal koordineres. Det er derfor et paradoks at regjeringen foreslår å legge dette tilbudet til treningssentrene.

Spesialisthelsetjenesten

Det foreslås en styrking på 2,4 mrd. kroner i 2016. Statsråd Høyie ligger dermed langt etter sitt løfte om 12 mrd. kroner til sykehusene over fire år. Unio mener at forslaget til økonomiske

rammer for sykehusene i 2016 ikke legger til rette for investeringer i kompetanse, utstyr og bygg i den utstrekning som er nødvendig for å oppnå en effektiv og forsvarlig drift, reduserte ventetider og økt kvalitet i pasientbehandlingen. Det er blant annet et betydelig behov for å utdanne flere spesialsykepleiere innenfor operasjon, anestesi, intensiv og barnesykepleie.

Helse- og omsorgsdepartementet forslår å innføre ISF-refusjon for flere helsepersonellgrupper blant annet fysioterapeuter og ergoterapeuter. Unio mener at det er en utvikling i riktig retning. Finansieringsordningene må legge til rette for en god utnyttelse av kompetansen hos ulike grupper av helsepersonell, og en effektiv pasientbehandling. Denne endringen omfatter derimot ikke alle aktuelle fagområder og Unio mener det dermed er nødvendig med en ytterligere utvidelse i 2017.

Ventetidene for undersøkelse og behandling i sykehusene er fortsatt på over 70 dager i gjennomsnitt. Regjeringen sier i budsjettforslaget at innføring av tverrfaglige diagnoseentre er viktigste grep innen kreftområdet for å bedre situasjonen. Unio mener dette ikke vil gi ønsket effekt, dersom man ikke samtidig bedrer bemannings situasjon og øker bevilgninger til kjøp og drift av utstyr. Det utdannes for få stråleterapeuter i forhold til bemanningsbehovet de neste årene, og krav om kortere behandlingstider vil kreve økt bemanning og mer tilgjengelig utstyr både innen bildediagnostikk og stråleterapi. Det kan også stilles spørsmål ved om 3 mill. kroner er tilstrekkelig for vellykket innføring av de 28 pakkeforløpene for kreft. For «å stimulere til økt effektivisering» kutter regjeringen i refusjonstakstene for offentlige og private laboratorie- og radiologitjenester. Dette mener Unio er et uheldig virkemiddel, og anbefaler at man heller regulerer disse i tråd med antatt pris- og kostnadsvekst.

Høyere utdanning og forskning

Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2016 er isolert sett et godt forskningsbudsjett og det ser ut til at Norge oppnår målet om at det offentliges forskningsinnsats skal utgjøre 1 prosent av BNP. FoU-bevilgningens andel av statsbudsjett går imidlertid noe ned samtidig som svakere BNP er en viktig forklaring på at Norge når 1 prosent-målet. Og Norge vil fortsatt være det eneste landet i Norden som ikke har nådd EUs mål om at minst 3 prosent av BNP skal gå til FoU. Unio mener derfor at Stortinget bør forsterke innsatsen på enkeltområder. Utdannings- og forskningsinstitusjonene må prioriteres høyt i en tid hvor de har store investeringsbehov, og skal møte økt etterspørselen av høyere utdanning og etter- og videreutdanning.

Unio er kritisk til regjeringens effektiviseringsreform. Effektiviseringen er sjablongmessig satt til 0,5 prosent av alle driftsutgifter som bevilges over statsbudsjettet uavhengig av hvor effektivt og hvilken type virksomhet den enkelte etat driver. Eksempelvis må universitetene og høyskolene kutte om lag 160 mill. kroner for 2016. Universitets- og høyskolesektoren har vist stor produktivitetsøkning over flere år, instituttsektoren har drevet effektivisering enda lengre og ABM-sektoren har vært gjennom en konsolideringsprosess. Det er svært uheldig at effektivitetskutt ikke er mer forankret i virkeligheten ved institusjonene. Kvalitet koster, og dette forslaget vil blant annet gi dårligere kvalitet på FoU-aktiviteten og undervisning i universitets- og høyskolesektoren. Unio mener kuttet må reverseres slik at FoU-aktiviteter og utdanning skjermes.

Veksten i utdannings- og forskningsbevilgningene er i stor grad knyttet til konkrete satsinger som for eksempel nye rekrutteringsstillinger og bygg. Unio støtter de konkrete satsningene.

De fleste utdannings- og forskningsinstitusjonene kommer likevel til å oppleve mindre forutsigbarhet fordi stadig mer av finansieringen knyttes til tidsavgrensede prosjekter, og det økonomiske handlingsrommet blir mindre. Flere tidsavgrensede prosjekt betyr at det blir vanskeligere å tilby de ansatte faste stillinger, dyrke fram gode forskningsmiljøer og investere i kvalitet i utdanningen. Redusert handlingsrom betyr mindre mulighet til å foreta egne satsinger og prioriteringer for økt kvalitet. Unio mener derfor at det er grunnlag for å øke grunnbevilgningene til utdannings- og forskningsinstitusjonene, og foreslår følgende:

- Reverser kunnskapskuttet på 0,5 prosent
- For universitetene og høyskolene foreslår vi at RBO økes med 100 mill. kroner. Det er nødvendig med videre styrking for å bringe rammen for RBO mer i balanse med produktivitetsveksten i UH-sektoren. Dette vil gi økt handlingsrom for institusjonene og bidra til økt kvalitet.
- For forskningsinstituttene foreslår vi at basisbevilgningene styrkes for å sikre like vilkår som europeiske institutter innen EUs konkurransearena. Norske forskningsinstitutters basisbevilgning varierer, men utgjør i gjennomsnitt 11 prosent av instituttens omsetning. Samtidig mottar instituttsektoren i andre land i gjennomsnitt 25-50 prosent basisbevilgning.

Det er et stort gap i regjeringens forslag til bygg og vedlikehold og det dokumenterte behovet i universitets- og høyskolesektoren. Behovet for nybygg og vedlikehold er på 50-55 mrd. kroner mens det bare foreslås 135 mill. kroner til oppgradering av bygg og 40 mill. kroner til fase 2 av rehabiliteringen av Universitetsmuseet i Bergen. Unio mener det er grunn til å øke innsatsen, og foreslår at det som et engangstilskudd bevilges ytterligere 200 mill. kroner til vedlikehold og rehabilitering av bygg i universitets- og høyskolesektoren.

Etablering av femårig lærerutdanning

Etablering av femårig mastergradsutdanning for lærerutdanningene innen 2017 medfører behov for kompetanseoppbygging innen utdanningene. Det er derfor positivt at det foreslås 50 rekrutteringsstillinger i forbindelse med innføring av femårig lærerutdanning. Men nye rekrutteringsstillinger alene er ikke tilstrekkelig for å sette utdanningene i stand til å gjennomføre denne reformen. Antall ansatte med doktorgrad og høyere kompetanse er begrenset, og det vil ta tid og være ressurskrevende å foreta den nødvendige styrkingen av kompetansen til dagens faglige ansatte. Utvikling av mastergrader krever utbygging av forskningsmiljøer for å gi studentene en tilfredsstillende forskningsforankring. Tilsetting av flere ansatte med dosent- og professorkompetanse vil også stille krav til utbygging av forskningsmiljøer samt tid og ressurser til forskning. Unio foreslår at det avsettes 75 mill. kroner til tiltak for gjennomføring av lærerløftet innen høyere utdanning.

Museumssektoren

Museumssektoren har store utfordringer når det gjelder å sikre de faglige ansatte adgang til å drive faglig utvikling. Unio mener derfor at det er nødvendig å opprette ett eget program i Forskningsrådet for museumssektoren for å sikre faglig ansatte i museene mulighet til å drive faglig utviklingsarbeid. Vi foreslår at det settes av 50 mill. kroner til opprettelse av et program hvor museene kan søke om støtte til forskningsprosjekter hos Kulturdepartementet.

Studentvelferd

Unio mener regjeringen har tatt mangelen på studentboliger på alvor. Regjeringen foreslår å bygge 2200 nye studentboliger i 2016. Behovet for studentboliger er økende, og 2200 er et akseptabelt om enn ikke tilstrekkelig antall.

Regjeringen gjør derimot lite for å gjenreise heltidsstudenten. En god studiefinansiering er en viktig forutsetning for å sikre bedre sosial mobilitet, god studieprogresjon og minst mulig frafall i høyere utdanning. Norge er tjent med at studenter fullfører på normert tid og kommer ut i jobb for å bidra med sin kompetanse i samfunnet. Unio har derfor lenge ment at studiestøtten bør økes til minimum 1,5 G og utvides til 11 måneder. En slik utvidelse kan bli et viktig bidrag til økt gjennomstrømming og utdanningskvalitet.

Politiet

Unio mener at forslaget til politibudsjett ikke vil gi politiet tilstrekkelig økonomisk handlingsrom til videreutvikling av politiet som beskrevet i Nærpolitireformen. Årsaken til dette er etterslepet som finnes på mange områder i politiet.

Unio er likevel fornøyd med at det er satt av 275 mill. kroner til gjennomføring av politireformen. Omstilling koster, det dreier seg blant annet om bygg, anlegg, utstyr og menneskelige kostnader. Spørsmålet er om dette er tilstrekkelig til å dekke alle omstillingskostnadene med gjennomføring av reformen.

Regjeringens mål er en dekningsgrad på 2,0 tjenestemenn per 1000 innbygger i 2020. Det er satt av 63 mill. kroner til 347 nye politistillinger, samt at det er bevilget 160 mill. kroner til å dekke helårskostnadene for nyutdannede fra 2015.

I utgangspunktet er Unio fornøyd med at behovet for IKT-satsing i politiet er tatt med. Men 100 mill. kroner er lite i forhold til det som har vært meldt inn som behov. Erfaring viser at dette resulterer i at resterende behov må dekkes over stramme driftsbudsjetter. Unio mener også at det tar alt for lang tid å komme i gang med moderniseringen av IKT i politiet. Forprosjektering av nytt beredskapssenter får 25 mill. kroner. Det er bra at dette behovet blir sett, men Unio mener det brukes for mye penger i forprosjektering, og det går for lang tid før byggingen igangsettes. Vår totalvurdering av budsjettet er at en stor del av pengene øremerkes og det blir ikke rom for å øke driftsbudsjettene i distriktene. Totalt mener Unio at dette budsjettet ikke er tilstrekkelig til å få gjennomført politireformen i tråd med intensjonene om et lokalt forankret politi.

Den norske kirke

Regjeringens forslag til statsbudsjett inneholder ingen virkemidler for å løse rekrutteringskrisen for prester i Den norske kirke. Rekruttering til presteyrket har vært en utfordring lenge. Unio mener det trenges midler i budsjettet som gir kirken en varig mulighet til å rekruttere framtidens prester.

Et betydelig antall teologer jobber utenfor kirkelig sektor. Rekrutteringsarbeidet må ha fokus på tiltak som både rekrutterer teologer tilbake til prestetjeneste og gir ungdom lyst til å satse

på yrket. Lønns- og arbeidsvilkår er i den sammenhengen avgjørende. Det trenges styrkede budsjetter slik at man kan bruke de rekrutteringsverktøyene som ligger innenfor dagens lønssystem.

Etatsstatistikken for Den norske kirke for 2014 viser at 43 stillinger sto ledig ved slutt av året etter gjentatte rekrutteringsforsøk.

28 pst av presteskapet er over 60 år og kan forsvinne på kort tid hvis de velger AFP-pensjon. Omstillingene er en utfordring og kan ikke møtes med dårligere redskaper for å rekruttere og beholde prester. Unio mener det trenges midler som kan bidra til at denne gruppen blir stående i tjeneste i kirken.

Mye av den reelle ledigheten i presteskapet kamoufleres ved at man bruker pensjonister eller vikarer som mangler prestekvalifikasjoner til prestatjeneste. I 2014 gjorde pensjonerte prester prestatjeneste som tilsvarte 42,3 årsverk. Det er 13,1 årsverk mer enn i 2013.

Unio mener Stortinget må ta ansvar for at dette blir et budsjett som gir virkemidler til rekruttering både til dagens og framtidens prestatjeneste.

Vennlig hilsen

Unio

Anders Folkestad
Leder

Erik Orskaug
Sjeføkonom

Kopi:

Arbeids- og sosialkomiteen
Familie- og kulturkomiteen
Helse- og omsorgskomiteen
Justiskomiteen
Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen
Parlamentariske ledere
Partigruppene på Stortinget
Regjeringen

Unio har over 330.000 medlemmer: lærere, lektorer, førskolelærere, sykepleiere, forskere, politi, prester, fysioterapeuter, ergoterapeuter, diakoner, skatterevisorer, konsulenter, ledere, radiografer og maskinister

Unio vil sikre og videreutvikle velferdsstaten og samfunnets fellesverdier : sikre full sysselsetting : øke forskningen : kjempe mot offentlig fattigdom og privatisering av sentrale offentlige tjenester : øke verdsettingen av utdanningsgrupper i offentlig sektor : sikre gode trygde- og pensjonsordninger

Unio

UTDANNINGS
FORBUNDET

**FORSKER
FORBUNDET**

**POLITIETS
FELLESFORBUND**

 Presteforeningen

ergoterapeutene

**AKADEMIKER
FORBUNDET**

Det Norske Diakonforbund
The Norwegian Association of Deacons

Skatterevisorenes
Forening